

ANMED

ANADOLU AKDENİZİ
Arkeoloji Haberleri

2011-9

*News of Archaeology from
ANATOLIA'S MEDITERRANEAN AREAS*

Suna - İnan Kiraç Akdeniz Medeniyetleri Araştırma Enstitüsü
Suna & İnan Kiraç Research Institute on Mediterranean Civilizations

Suluin Mağarası Kazıları 2007-2010

Excavations at Suluin Cave in 2007-2010

Harun TAŞKIRAN

I. Derece Arkeolojik ve Doğal Sit Alanı içinde bulunan Suluin Mağarası'nda yapılan kaçak kazıların önüne geçilmesi amacıyla 2007-2009 yıllarında Antalya Müze Müdürlüğü başkanlığında kurtarma kazıları gerçekleştirilmiştir. 2010 yılında ise Bakanlar Kurulu kararı ile başkanlığımızdaki kazılara devam edilmiştir.

Suluin Mağarası Antalya'nın 32 km. kuzeybatısında, merkeze bağlı Yağca Köyü sınırları içinde, Katran Dağı'nın (eski Sam Dağı) doğuya doğru alçalan yamacı üzerinde ve dağın ova ile birleştiği noktada yer alır. Karain Mağarası'nın 1 km. kuzeydoğusunda, Öküzini Mağarası'nın ise 125 m. kuzeybatısındadır. Denizden yüksekliği 319-320 m., önündeki oviden ise 20 m. yüksekliktedir (Res. 1). Tek bir boşluktan oluşan mağaranın ağzı doğuya bakar ve dip kısmında bir göl bulunur. Her ne kadar mağaranın önündeki teras ile göl seviyesi arasında yaklaşık 14 m.'lik bir yükselti farkı var ise de arkeolojik dolguların kalınlığı henüz tam olarak bilinmemektedir (Çiz. 1). Mağaranın doğuya doğru uzanan tavan kısmı bölgede meydana gelen depremlerle zaman zaman çöküntülere uğramış ve büyük kalker bloklar mağaranın zeminini büyük ölçüde kaplamışlardır.

Arkeolojik Kazılar

Son 4 yıldır Suluin Mağarası'nda yapılan arkeolojik kazılar önemli ve bir o kadar da ilginç sonuçlar vermeye başlamıştır. Bu sonuçların en önemlisi, mağaranın Holosen Dönem tabakaları içinde mimari kalıntılara rastlanması, üç mekânın ortaya çıkartılması ve bu mekânlardan birinde sıvalı bir taban bulunması olmuştur. Bilindiği gibi Karain ve çevresindeki mağaraların önünde uzanan geniş traverten ovasında özellikle Neolitik ve Kalkolitik çağlara ait höyük yerleşmeleri bulunmamaktadır. Höyük yerleşmeleriyle ancak Çubuk Boğazı aşıldıktan sonra karşılaşmaktadır. Suluin Mağarası'nda yapılan kazılar, yıllardır dile getirdiğimiz Neolitik ve Kalkolitik çağ yerleşmelerinin bu çevredeki

Suluin Cave is located within a first degree archaeological and natural protection site, and to prevent illicit digs, Antalya Museum Directorate carried out salvage excavations from 2007 to 2009. With the permission of the government in 2010, the excavations were continued under the author's direction.

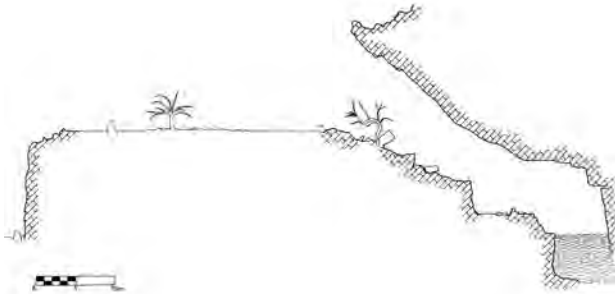
Suluin Cave is located 32 km. northwest of Antalya, within the borders of Yağca village, and on the slope of Katran Dağı (formerly Sam Dağı) where it descends eastward to the plain. Suluin Cave lies 1 km. northeast of Karain Cave and 125 km. northwest of Öküzini Cave at an altitude of 319-320 m. above sea level and 20 m. above the plain which it overlooks (Fig. 1). The cave comprises a single chamber facing east and has a small pool at its end. Although there is a difference in levels within the 14 m. between the terrace, leading to mouth of the cave, and the pool at the back of the cave, the exact thickness of archaeological deposit in between is not known (Dwg. 1). The cave roof extends eastward and appears to have collapsed at times due to earthquakes. There are large calcareous blocks covering much of the cave's floor.

Archaeological Excavations

Excavations in the last four years are beginning to yield important and interesting results. The most important information is the architectural remains encountered in the Holocene strata of the cave; three rooms were uncovered with one room having a plastered floor. It is known the large travertine plain, extending in front of Karain and other neighboring caves in the area, would not sustain höyük settlements of the Neolithic and Chalcolithic periods. Höyük settlements seem to appear only after Çubuk Pass to the north. Excavations carried out at Suluin Cave seem to justify claims over the years that Neolithic and Chalcolithic settlements in this area should be sought in caves.

Res. 1 Suluin Mağarası, genel görünüm
Fig. 1 Suluin Cave, general view

Çiz. 1 Suluin Mağarası, dikey kesit
Dwg. 1 Suluin Cave, vertical section

mağaralarda aranması gerektiği görüşümüzü bir kez daha haklı duruma getirmiştir.

2007 Yılı Kazıları

Daha çok mağaranın ot, çalı ve taş temizliğinin yapılması, mağaranın etrafının demir parmaklıklarla çevrilerek koruma altına alınması, topoğrafik planın çıkartılması, kazılacak plan karelerin oluşturulması gibi hazırlık çalışmaları yapılmıştır. Bu nedenle arkeolojik kazılara fazla zaman ayrılamamıştır. Bununla birlikte mağaranın ön kısmında toplam 4 ayrı plan karede (I 8, J 8, K 8 ve K 7) 12 arkeolojik tabaka kazılmıştır. Söz konusu plan karelerde 4. arkeolojik seviyenin sonuna kadar kazı yapılarak yaklaşık 40 cm.'lik bir derinliğe inilmiştir (Res. 2).

2007 yılı kazılarında en yoğun buluntu grubunu çeşitli dönemlere ait seramik parçaları ve yontmataş malzeme oluşturur. Kemik buluntular daha az sayılarda olup, sadece 1 adet metal ok ucu tespit edilmiştir. Diğer buluntular arasında çakmaktaşı, radyolarit ve obsidiyenden yapılmış çeşitli yontmataş aletler, 1 adet PT ağırşak ve 1 adet cilalı balta bulunmaktadır.

Res. 2
2007 yılı kazılan
plan kareler
Fig. 2
Grid-squares
excavated in
2007

Excavations in 2007

This year's work mainly covered preparatory work such as cleaning of vegetation, fencing off the cave, the preparation of a topographic plan and grid-squares. Consequently, not much time was left for archaeological digs, but a total of twelve archaeological strata were excavated in four grid-squares (I 8, J 8, K 8 and K 7) in the forepart of the cave. In these grid-squares a level of -40 cm. was reached at the bottom of the 4th archaeological layer (Fig. 2).

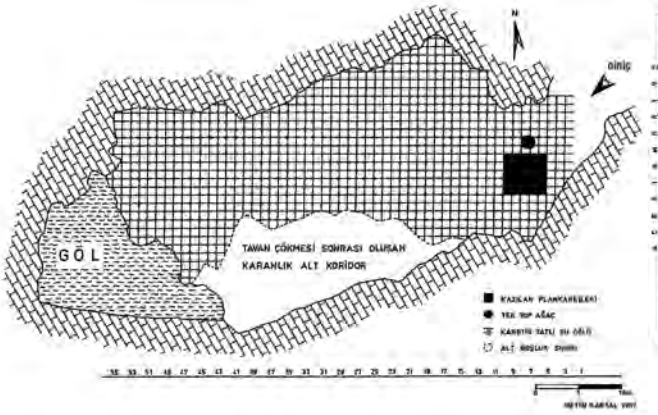
Most of the finds during the 2007 campaign comprised potsherds of various periods and chipped stone materials. Bone finds were relatively few and there was only one metal arrowhead. Among other finds were various chipped tools of flint, radiolarite and obsidian, one terracotta spindle whorl and one polished axe.

Excavations in 2008

As architecture within the cave was encountered in this season, it was necessary to work across a wider area. Thus a larger trench of 5x5 m. comprising twenty-five grid-squares of one sq. m. was excavated (Dwg. 2). Twenty-two grid-squares were excavated down to the bottom of the sixth archaeological layer (Fig. 3).

An overall look at the excavated area shows extensive calcareous stones, as the 3rd and 4th archaeological layers do not show regularity. Regularity begins to appear in the 5th layer and in the 6th layer they constitute the walls of

Çiz. 2 Yatay planı ve kazılan plan kareler
Dwg. 2 Horizontal plan and excavated grid-squares

2008 Yılı Kazıları

Kazı alanında mimariye rastlanması göz önünde bulundurularak, yatay planda daha geniş bir alanda kazıların yapılması kararlaştırılmıştır. Bu bağlamda birer metreka-relik 25 plan kareden oluşan 5x5 m. boyutlarında geniş bir açmada kazılar yürütülmüştür (Çiz. 2). 23 plan kare-nin tamamında ise 6. arkeolojik seviyenin sonuna kadar kazı yapılmıştır (Res. 3).

Kazı alanının tümüne bakıldığında, 3. ve 4. arkeolojik seviyelerde görülen ve belirli bir düzen göstermeyen yoğun döküntü kalker taşların, 5. arkeolojik seviyeden itibaren şekillendiği, 6. arkeolojik seviyenin tabanında ise bu taşların iki mekânı (A ve B mekânları) çevreleyen duvarlar olduğu görülmüştür (Çiz. 3). "A Mekânı"nın yüzeyinde büyük olasılıkla güneşte kurutulmuş ya da çok iyi fırınlanmamış kerpiç levhalarla (tuğlalarla) karşı-lanmıştır. Bunlardan iki tanesi delikli kil levhadır. Bir yaşam alanından çok kiler, işlik ya da depo olarak kullanıldığını düşündüğümüz bu mekânın bölgedeki en yakın benzeri Bucak İlçesi'ndeki Höyücek kazılarında ortaya çıkarılmıştır. "A Mekânı"nda görülmeye başlanan delikli ya da deliksiz kil levhaların, Höyücek'te erken Neolitik Çağ'a ait olan Tapınak Dönemi yapı kompleksinin 3 ve 4 no.'lu yapılarında görülen tahıl kutularının kil levhalarıyla aynı olduğu anlaşılmıştır.

Arkeolojik buluntular arasında en yoğun grubu yine çanak-çömlek parçaları ile yontmataş malzeme oluştu-rur. Çanak-çömlek grubu daha çok parçalar halinde ele geçmiştir. Sağlam ve tüm durumda herhangi bir çanak-çömlek örneğiyle karşılaşılmamıştır. İlk üç arkeolojik seviyede Ortaçağ, Bizans, Roma ve Hellenistik dönemle-re ait seramik parçaları karışık olarak bulunur. 4. arkeo-lojik seviyeden itibaren görülen seramik parçaları ise, 6. arkeolojik seviye sonuna kadar Kalkolitik Çağ'a aittirler.

Res. 3 2008 yılı kazılan plan kareler
Fig. 3 Grid-squares excavated in 2008

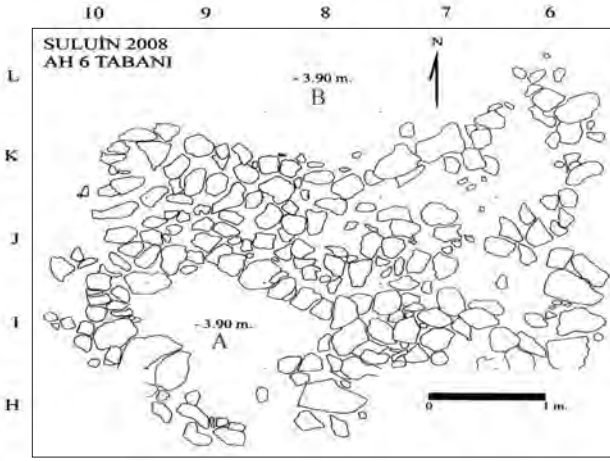
two rooms, namely A and B (Dwg. 3). On the surface of Room A, were mud-brick plaques, probably sun dried or else not well-fired. Two of these plaques are perforated. This room seems to have served as a cellar, work-area or storeroom rather than as a living area. Its closest parallel in the region seems to have been found at Höyücek excavations in the Bucak İlçesi. The perforated and unperforated clay plaques found in Room A closely resemble those found in buildings numbers three and four of the Shrine Period Building Complex, attributed to the Neolithic Period, at Höyücek.

Finds once again comprised potsherds and chipped stone materials. Pottery finds are mostly in fragments with no intact ceramic item found. Pottery finds from the first three archaeological layers comprise mixed examples from the Middle Ages, Byzantine, Roman and Hellenistic periods. Potsherds contained in the 4th through the 6th archaeological layers belong to the Chalcolithic period.

Among chipped stone materials are blade and bladelet cores of imported high quality flint and obsidian, bullet cores, transversal arrowheads, a few microliths of various types, sickle blades and various tools.

Other finds of interest were a steatite stamp seal, possibly attributed to the Chalcolithic period, along with beads of mollusk shells and various colored stones. A bone awl engraved with chevron motif (Fig. 4) and a bird bone made into a pendant by drilling a hole were also found. Ground stone materials include grinding and crushing stones, pestles, burnishing tools and polished axes.

Finds in 2008 also included two coins, both from the Hellenistic period. The silver one is a coin from Selge while the bronze one is from Perge.

Çiz. 3 A ve B mekânları
Dwg. 3 Rooms A and B

Yontmataş malzeme arasında bölgeye ithal edilmiş olan kaliteli çakmaktaşı ve obsidiyenden dilgi ve dilgicik çekirdekleri, mermi biçimli çekirdekler, yatay ok uçları, az sayıda farklı tiplerde mikrolit, orak dilgileri ve çeşitli aletler bulunmaktadır.

Kalkolitik Dönem'e ait olduğunu düşündüğümüz steatitten yapılmış 1 adet damga mühür, yumuşakça kabuklarından ve farklı renklerdeki taşlardan yapılmış boncuk taneleri, üzeri çavuş motifi kazıma bezekli olan 1 adet kemik bız (Res. 4) ve uç kısmında bir delik açılarak kolye ucu haline getirilen 1 kuş kemiği diğer ilginç buluntular arasındadır. Ayrıca, sürtme taşları, havan elleri, perдах aletleri ve cilalı baltacıklar bulunmaktadır.

2008 yılı buluntuları arasına 2 adet sikke de eklenmiştir. Sikkelerin her ikisi de Hellenistik Dönem'e aittir. Bunlardan biri gümüş Selge sikkesi, diğeri ise bronz Perge sikkesidir.

2009 Yılı Kazıları

2009 yılında yapılan kazı çalışmaları sonunda tüm plan karelerde, yüzeyden 1 m. derinlikte 10. arkeolojik seviyenin tabanına ulaşılmıştır. Sonuçlar bizi bir kez daha şaşırtmıştır. Zira, ilk kez bir mağara yerleşiminde mimariye rastlanıldığı gibi, yine ilk kez sıvalı bir tabanla karşılaşmıştır. L 7 plan karesinde ilk izlerini gördüğümüz bu sıvalı taban, L 8 plan karesinde de devam etmiştir. Ayrıca bu sıvalı tabanın gerek açmanın kuzey profili içine doğru ve gerekse K 7 ve K 8 plan karelerine doğru da devam ettiği görülmüştür. A Mekânı'nda olduğu gibi B Mekânı'nda da çok sayıda çanak-çömlek parçalarıyla, yontma taş ve sürtme taş örneklerle ve hayvan kemik parçalarıyla karşılaşmıştır. Yine K 8 plan karesinin

Res. 4
Üzerinde kazıma çavuş
motifi bulunan kemik bız
Fig. 4
Bone awl with chevron
motif on it

Res. 5
Ele geçen
boncuklardan bir grup
Fig. 5
A group of
beads uncovered

Excavations in 2009

Work in 2009 culminated the bottom level of the 10th archaeological layer, at 1 m. below the surface, in all grid-squares. Not only was architecture the first to be seen in a cave settlement, but a plastered floor was also a unique example. This floor, whose first traces were observed in grid-square L 7, extended into the L 8. It was also observed that it extended further into the north profile and into grid-squares K 7 and K 8. As in Room A, Room B contained numerous potsherds, examples of chipped stone, a ground stone and animal bones. In the southwest corner of grid-square K 8 were extensive mollusk shells on the plastered floor towards the stone wall encircling this room. It is possible these shells were related with subsistence.

As in previous years, most finds comprised pottery, but still no intact pieces were recovered. All fragments uncovered are monochromatic and probably belonged to kitchen wares. The pottery seems to be peculiar to Suluin and is reminiscent of the Middle Chalcolithic period, according to preliminary observations. This is a period not well-known in our region. Detailed work on the pottery finds are about to be completed. Hopefully, the pottery finds will help us establish links with settlements like Bademağacı and Höyücek in the region to the

güneybatı köşesinde, bu mekânı çevreleyen taş duvarın kenarına doğru sıvalı taban üzerinde yoğun bir biçimde yumuşakça kabukları ortaya çıkartılmıştır. Bu kalıntıların beslenmeyle ilgili olması olasılık dâhilindedir.

Diğer yıllarda olduğu gibi bu yıl da en fazla ele geçen malzeme çanak-çömlek parçaları olmuş, ancak bütün bir çanak-çömlek örneğiyle karşılaşılmamıştır. Ele geçen çanak-çömlek parçaları tamamen monokrom olup, daha çok mutfak kaplarına aittirler. Tamamen Suluin'e özgü gibi görünen seramikler ilk tanımlamalarımıza göre, bölgede çok iyi bilinmeyen orta Kalkolitik Dönem'in örneklerine benzemektedir. Seramikler üzerinde yapılan ayrıntılı çalışmalar tamamlanmak üzeredir. Suluin'in kuzeyinde bulunan Bademağacı, Höyücek gibi höyük yerleşmeleriyle hatta daha uzaktaki Ege ve Marmara bölgesi yerleşimleriyle ilişkilerin kurulmasında, çanak-çömlek parçalarının bize önemli bilgiler vereceğini düşünmekteyiz.

Arkeolojik buluntular arasında diğer yoğun grubu ise, yontma taş malzeme oluşturur. Arkeolojik seviyelerin tamamında bol miktarda ele geçen yontma taş malzemenin yapımında kullanılan hammaddelerde farklılıklar görülür. Daha çok bölgenin yerel kayacı olan radyolarit yoğun olarak kullanılmışsa da, buraya ithal olarak obsidiyen ve kaliteli çakmaktaşları da gelmiştir. Yontma taş malzeme arasında dilgi ve dilgicik çekirdekleri, mermi biçimli çekirdekler, düzeltili ve düzeltisiz yonga, dilgi ve dilgicikler, orak dilgileri, yatay ok uçları, az sayıda ve farklı tiplerde mikrolitler ile çeşitli aletler bulunmaktadır. Ele geçen teknolojik parçalardan yontma işleminin mağarada yapıldığı anlaşılmaktadır ancak obsidiyen ve bölgeye yabancı çakmaktaşı örnekler işlenmiş olarak mağaraya ithal edilmiş olmalıdır.

Ayrıca çeşitli sürtmetaş ve kemik buluntular ile Suluin insanların süslenme faaliyetleriyle ilgili çok sayıda boncuk ve takı malzemeleri de ele geçmiştir (Res. 5).

2010 Yılı Kazıları

2010 yılında 11. arkeolojik seviyelerin kazılmasıyla işe başlanmıştır. Geçen yıl sıvalı bir tabanın izlerinin görüldüğü K 6, K 7, K 8 ve L 6, L 7, L 8 plan karelerinde bu yıl çalışılmamıştır. Bununla birlikte, söz konusu plan karelerde 2009 yılında tespit edilen sıvalı taban izlerinin batıya doğru devam edip etmediğinin anlaşılması amacıyla sadece K 9 ve K 10 plan kareleri ile L 9 ve L 10 plan karelerinde 11. arkeolojik seviyeler kazılmıştır. Ancak sıvalı tabanın diğer plan karelere doğru devam etmediği anlaşılmıştır.

2010 yılında daha çok H 6, H 7, H 8, H 9, H 10, I 6, I 7, I 8, I 9, I 10, J 6, J 7, J 8, J 9 ve J 10 plan karelerinde kazı

north, as well as those farther away the Aegean and Marmara regions.

Another profuse grouping of finds was chipped stone materials. Uncovered in abundant amounts in all archaeological layers, the chipped stone materials display a variety of raw materials used. Although radiolarite, the local rock of the region, is abundantly used, obsidian and high quality flint were also imported. Chipped stone materials uncovered include blades and bladelet cores, bullet cores, retouched and un-retouched flakes, sickle blades, transversal arrowheads, few microliths of various forms and various other tools. Technological pieces show chipping was carried out in the cave, but obsidian and examples of flint, not originating in the region, must have been brought to the cave from elsewhere.

Furthermore, various ground stone and bone finds and numerous beads and accessories related with personal adornment of the Suluin people were uncovered (Fig. 5).

Excavations in 2010

Work started with the excavations of the eleventh archaeological layer. Work was not resumed in grid-squares K 6, K 7, K 8 and L 6, L 7 and L 8 where a plastered floor was observed in 2009. Yet, in order to see whether or not the plastered floor extends westward, the eleventh layer was excavated in grid-squares K 9, K 10, L 9 and L 10. However, it was seen that the plastered floor does not extend in that direction.

In 2010, work concentrated on the grid-squares H 6-10, H 6-10, J 6-10. In these grid-squares work continued down to the bottom of the 13th archaeological layer in grid-squares H 6-8, I 6-8 and J 6-8 while H 9 and 10 were excavated down to the bottom of the 15th layer. Work in grid-squares I 9, J 9, I 10 and J 10 reached the bottom of the 16th layer. Thus, we reached -1.60 m. below the surface.

In 2010, a new room was exposed. In the grid-squares in the west part of the trench, rows of stones, appearing in the 11th archaeological layer, were seen to be the walls of another room. Although this new room is situated at a lower level than the other two rooms, but based on its architectural features, it probably belonged to the same building layer, and even might have been an earlier phase of the same building layer. This room, named Room C, is located in the west part of the trench (Fig. 6). Only two foundation walls of Room C were identified within the trench, one extending from southwest to northeast and the other from northeast to northwest. The foundation wall is built with dry masonry technique

çalışmalarına ağırlık verilmiştir. Söz konusu bu plan karelerden H 6, H 7, H 8; I 6, I 7, I 8 ve J 6, J 7, J 8'de 13. arkeolojik seviyenin sonuna kadar, H 9 ve H 10 plan karelerinde 15. arkeolojik seviyenin sonuna kadar kazı yapılmıştır. I 9, J 9, I 10, J 10 plan karelerinde ise 16. arkeolojik seviyenin sonuna gelinmiştir. Böylece yüzeyden en fazla 160 cm. derinliğe ulaşılmıştır.

2010 yılı kazılarında daha önce saptanan A ve B mekânlarına yeni bir mekân daha eklenmiş oldu. Açmanın batı kısmındaki plan karelerde 11. arkeolojik seviyelerden itibaren belirlemeye başlayan taş sıralarının bir mekânı çevreleyen temel duvarları olduğu kazılar ilerledikçe ortaya çıkmıştır. Her ne kadar diğer mekânlardan daha alt kotta yer alsada, mimari özellikleri bakımından bu mekânın da aynı yapı katına ait olduğu söylenebilir. Ancak bu yapı katının daha eski bir evresine ait olabilir. Bu yıl ortaya çıkartılan ve "C Mekânı" olarak isimlendirdiğimiz bu alan, açmanın batı kısmında yer alır (Res. 6). Bu mekânın açma içinde sadece iki temel duvarının izleri saptanmıştır. Bunlardan biri güneybatıdan kuzeydoğuya ve diğeri ise kuzeydoğudan kuzeybatıya doğru uzanır. Yan yana yerleştirilen iki iri taş ve aralarının daha küçük taşlarla desteklendiği temel duvarı herhangi bir bağlayıcı harç olmaksızın üst üste konmuş taşlardan oluşur. Mekânın diğeri iki duvarı açmanın batısında, açma sınırlarının dışında kalmaktadır. Bu nedenle mekânın tam boyutlarını vermek mümkün olmamaktadır.

Daha önce "A Mekânı" içinde saptadığımız ve tahıl kutularına ait olduğunu söylediğimiz delikli ve deliksiz kerpiç (kil) levhalara, "C Mekânı"nın ortaya çıkışından itibaren de yoğun bir biçimde rastlanmıştır. Az sayıda ele geçen tüme yakın örnekler dışında çoğu kırılmış ve dağılmış bir durumdadır. Daha önceki yıllarda da ele geçirdiğimiz ve tam olarak anlamlandıramadığımız bazı dal izli parçaların bu yıl daha güzel örnekleri bulunmuş ve işlevleri hakkında daha sağlıklı bilgilere ulaşılmıştır. Bu dal izli parçalar aynı zamanda Suluin Mağarası'nda saptanan mekânların mimari özelliklerinin anlaşılmasına da katkıda bulunmuştur. Suluin Mağarası'nda yapıların üzerleri kalın ağaç mertek ve dallar ile kapatılıyor ve üzeri kilden ağır düz bir dam (çatı) ile örtülüyordu. Yukarıda sözünü ettiğimiz üzerlerinde dal izleri olan kil topakların bu damlardan düştüğü anlaşılmaktadır. Tahıl kutularına ait kerpiç levhalar ve dal izli topaklardan başka "C Mekânı" içinde öğütme ve ezgi taşları, çanak-çömlek parçaları, işlenmiş kemik parçaları, çakmaktaşı ve obsidiyenden yapılmış aletler de bulunmuştur.

Kazılan alanların tamamında Holosen Dönem'e ait jeolojik seviyeler devam etmekte, kazılan plan karelerde daha çok III. ve IV. jeolojik seviyelerin toprak yapısı

Res. 6 2010 yılı kazılarından bir görüntü ve "C" mekânı
Fig. 6 A view from the excavations in 2010 and Room C

involving two large stones put side by side and smaller ones filling in between. As the other two walls remain to the west, outside the trench it is not possible to give exact dimensions.

Mud-brick (clay) plaques with and without perforations, formerly found in Room A and thought to belong to a grain storage are, were also encountered abundantly in Room C. A few examples were almost intact, while most others were broken and dispersed. Some fragments with marks of branches were previously uncovered but could not be evaluated. This year, better preserved pieces were found and comments could be made regarding their functions. The pieces with branch marks have also contributed to the understanding of the architecture identified in Suluin Cave. The rooms inside Suluin Cave were covered with thick rafters and branches, then roofed with a flat clay roof. The abovementioned fragments with branch marks likely fell from the roofs later. In addition to mud-brick plaques belonging to grain storage and those with branch marks, potsherds, worked bone pieces, tools from flint and obsidian in Room C were also found.

Geological layers of the Holocene periods extended in all excavated areas. In the grid-squares excavated, earth texture of mainly geological layers II and IV were seen. The Pleistocene layers have not been reached as yet and it is anticipated the archaeological sequence in the cave will be quite thick. Such a thickness and richness of Holocene layers are of importance for the prehistory of the region.

In light of previous surveys and excavations, Suluin Cave appears to be an important cave site that will provide comparable materials and data to establish a connection with the höyük settlements in the northern Lakes District.

görülmektedir. Jeolojik seviyeler Holosen Dönem'e ait olup henüz Pleistosen seviyelere ulaşamamıştır. Bu nedenle mağarada oldukça kalın bir arkeolojik katlaşımın olduğu düşünülmektedir. Holosen seviyelerin bu denli kalın ve zengin olması bölge prehistoryası açısından önem arz etmektedir. Bu nedenle Suluin Mağarası, Göller Bölgesi'nin höyük yerleşmeleriyle kurulacak ilişkilerde karşılaştırma malzemesi ve veri sağlayacak önemli bir merkez olarak karşımıza çıkmaktadır.

Buluntular arasında çanak-çömlek parçaları ilk sırada yer alırlar. Seramik parçalarının tamamı monokrom olup, boyalı örneklerle karşılaşılma ve daha çok orta Kalkolitik Dönemi işaret etmektedir. Bu yıl da diğer yıllarda olduğu gibi sağlam ve bütün durumda bir seramik örneğiyle karşılaşılma. Bunda Kalkolitik Çağ'da bölgede meydana gelen büyük bir deprem sonucunda mağara tavanının çökmesi ile çok büyük kalker blokların yerleşim yerinin üzerine göçmesinin etken olduğu düşünülmektedir. Ancak bu yıl bulunan çanak-çömlek buluntuları arasında ilginç bir parça ile karşılaşılma. Bir kaba ait hayvan başı protomlu tutamak ilk kez Suluin buluntuları arasında yer almaktadır (Res. 7). Boğa başı biçimli olduğunu düşündüğümüz bu tutamak farklı kişilerce farklı şekillerde yorumlanmaktadır. Bu tür hayvan başı protomlu tutamak örnekleri Kuruçay Höyük ve Höyücek'ten bilinmektedir. Ancak Suluin örneği kadar mükemmel bir işçilik gösteren bu parçaya ne Höyücek ne de Kuruçay örnekleri arasında rastlanır.

Buluntular arasında ikinci büyük grubu yontmataş parçalar oluşturmaktadır. Diğer yıllarda olduğu gibi bu yıl da Suluin Mağarası'na ithal olarak gelmiş obsidiyen ve kaliteli çakmaktaşıdan yapılmış yontmataş buluntularla karşılaşılma. Suluin yontmataş endüstrisi genelde dilgi teknolojisine dayalıdır. Yontmataş malzeme arasında en göze çarpan tipler genelde dilgi taşımaklar üzerine yapılmış keski ağızlı yatay ok uçlarıdır. Çekirdekler, kırık birkaç mermi biçimli örnek dışında, genelde dilgi ve dilgicik üretimine yönelik prizmatik ve piramit biçimli çekirdeklerle temsil edilir. Diğer yontmataş buluntular arasında sırasıyla orak elemanları, ikili aletler, düzeltili dilgi ve dilgicikler, düzeltili yongalar, çeşitli uçlar ve ön kazıyıcılar bulunur. Yoğun olmayan mikrolitik aletler içinde geometrik olmayanlar daha çoktur.

Her yıl olduğu gibi hemen hemen tüm arkeolojik seviyelerde ele geçen kemikten ve sürtmetaştan yapılmış aletler, çeşitli taş, deniz kabukları ve dentaliumdan yapılmış boncuk taneleri diğer buluntuları oluşturlar.

4. Sonuç

Son 4 yıldır yürütülen kazılar ilginç sonuçlar vermiştir. Başlangıçta Suluin Mağarası kazılarında ilk

Res. 7
Hayvan başı protomlu
tutamak örneği
Fig. 7
Lug example with
animal head protome

Finds, so far, have been mainly potsherds, all being monochromatic; no painted examples have been found to date and finds continue to point to the Middle Chalcolithic period. As before, no intact pottery has been found. It is likely a severe earthquake during the Chalcolithic period must have caused the roof of the cave to collapse, destroying the settlement inside. However, there is one very interesting fragment among the pottery pieces found during this year's campaign. A lug with an animal head belonging to a pottery vessel was uncovered for the first time at Suluin (Fig. 7). This lug, which seemed to be in the shape of a bull head, was evaluated in various ways by various scholars. Similar lugs with animal head protomes are known from Kuruçay Höyük and Höyücek, but the Suluin example is of exclusive workmanship.

The second largest assemblage comprises chipped stone pieces. As before, we uncovered chipped stone finds of imported obsidian and high quality flint, showing the knapping industry of Suluin was mainly being based on blade technology. The most outstanding pieces are transversal arrowheads on blade blanks. Apart from a few broken bullet core examples, cores are represented with prismatic and pyramidal cores meant for blade and bladelet production. Among other chipped stone examples found are sickle elements, composite tools, retouched blades and bladelets, retouched flakes, various points and end scrapers. Microlithic tools are not abundant, but those found mainly included non-geometric ones.

Other finds included, as before, bone and ground stone tools, beads made from various stones, seashells and dentalium uncovered in almost all archaeological layers.

4. Conclusion

Excavations conducted in the last four years have produced very interesting results. At the beginning, based on chipped stone examples and Suluin's proximity to

beklentilerimiz yontmataş alet örneklerinden anlaşıldığına göre ve çok yakınındaki Öküzini Mağarası'na komşu olması nedeniyle, Epi-paleolitik kültür katlarına ulaşmaktı. Asıl beklentimiz ise bu bölgede çok net bir şekilde görülmemeyen, aynı zamanda buluntu yerleri açısından Türkiye'de oldukça kısıtlı görünen bir Üst paleolitik katlaşımı yakalamaktı. Bununla birlikte mağara yerleşiminden ilk köy yerleşmelerine doğru olan süreçte, gerek ekolojik gerekse sosyo-ekonomik açıdan ne gibi değişikliklerin yaşandığına dair verilerin de bu bölgedeki mağara dolguları içinden elde edileceğini umuyorduk. Çünkü Karain Mağarası'nın önündeki geniş traverten ovasında höyük yerleşmeleri bulunmamaktaydı. Nitekim Suluin Mağarası'nda mimari kalıntılara rastlanması, hatta sıvalı bir tabanın bulunması ve 2010 yılında bu mimari kalıntılara yeni bir mekânın daha eklenmesi, Karain ve çevresindeki mağaraların Neolitik, Kalkolitik ve İlk Tunç Çağı yerleşimleri açısından çok dikkatli bir şekilde araştırılması gerekliliğini bir kez daha ortaya koymuştur.

Suluin Mağarası kazılarında elde edilen ilk sonuçlar da, yıllardır dile getirdiğimiz Neolitik, Kalkolitik ve İlk Tunç Çağı yerleşimlerinin bu çevredeki mağaralarda aranması gerektiği görüşümüzü desteklemekte ve doğrulamaktadır. Burada asıl sorgulanması gereken konunun, Göller Bölgesi Neolitik-Kalkolitik höyük yerleşmelerinin kaynağının nerede aranacağı sorudur. Bu sorunun çözümünde Suluin Mağarası kilit bir rol oynamaktadır ve yapılacak kazılarının bu soruna önemli katkılar sağlayacağı kesindir.

Suluin Mağarası çanak-çömlek örneklerinin ortaya koyduğu bir diğer önemli sonuç da orta Kalkolitik Dönem hakkındadır. Kimi arkeologlar tarafından Anadolu'nun bazı kesimlerinde yaşanmadığı ileri sürülen bu kültür evresinin Güneybatı Anadolu'da varlığına dair bulgular fazla değildir. Elmalı yöresinde birkaç merkezde orta Kalkolitik Dönem'e ait olabilecek çanak-çömlek bulunduğu bildirilmiştir. Suluin Mağarası seramikleri üzerinde yapılan ilk çalışmaların sonuçlarına göre bu bölgedeki mağaralarda orta Kalkolitik Dönem'in yoğun bir biçimde yaşandığı anlaşılmaktadır.

Suluin Mağarası'nda görülen iskânın sürekli mi olduğu ya da Çubuk Boğazı'nın kuzeyinde kalan höyük yerleşmelerindeki sakinlerin mevsimlik göçlerle mi buralara geldiği konusunda bir yorum yapmak için henüz erkendir. Bu ikinci durum, Bademağacı ve Höyücek gibi yerleşmelerin yürüyerek gününbirlik bir mesafede bulunmalarından dolayı anlamlı gelebilir. Ancak Suluin'de ele geçen seramik örnekleriyle, bu höyüklerin seramikleri arasında şimdilik bir bağlantı kurmak mümkün görünmüyor. Üstelik hayvan başı protomlu kapların varlığı da, sürekli bir yerleşimi tercih eden topluluk ya da ailelerin

Öküzini Cave, we expected to reach Epi-paleolithic cultural strata, with an ultimate expectation to reach an Upper Paleolithic sequence. These layers are not clearly known in this area and they are scarcely represented in Turkey. It was anticipated a collection of data regarding both ecological and socio-economic changes might be found establishing the transition from cave settlement to village settlements in this area, because the terrain of the wide travertine plain in front of Karain Cave does not contain any known höyük settlements. Consequently, an architectural presence and even a plastered floor inside Suluin Cave, along with the discovery of the new room in 2010, have clearly justified the need for detailed and careful study of Karain and nearby caves for Neolithic, Chalcolithic and Early Bronze Age settlements.

These finds obtained from Suluin Cave also justify the need to search for Neolithic, Chalcolithic and Early Bronze Age settlements inside the caves in this area. Here, the question is where to look for the source for Neolithic-Chalcolithic höyük settlements in Lakes District. Suluin Cave has the key position for the solution and excavations will certainly shed light onto the question.

Importantly, the pottery finds from Suluin Cave seem to provide a connection to the Middle Chalcolithic period. There is not much evidence in southwest Turkey regarding this cultural phase. In fact, some archeologist would claim the phase was not even experienced in some parts of Anatolia. Other excavations indicate pottery finds, perhaps belonging to this period, were found in several centers around the Elmalı region. According to results of preliminary studies on pottery finds from Suluin Cave, the Middle Chalcolithic period did, indeed, take place extensively in the caves of this region.

It is still not possible to talk clearly about whether the settlement in Suluin Cave was continuous or if the inhabitants of höyük settlements north of Çubuk Pass lived here on a seasonal basis. This seasonal choice may be more meaningful as settlements such as Bademağacı and Höyücek were only one day's walk away. Unfortunately, based on current finds, it is not possible to propose any link between the pottery from Suluin Cave and those from these höyüks. The presence of vessels with animal head protomes, however, might suggests that communities or families preferring permanent settlement could have settled at Suluin because such protomes clearly would not have been brought by seasonal settlers. Thus, it is anticipated the pottery finds will help us establish links between Suluin Cave and settlements to the north such as Bademağacı and Höyücek, as well as those in more distant areas, as the Aegean and Marmara.

Suluin'de yaşayabileceklerini akla getiriyor. Çünkü bu tür kapların mevsimlik göçlerle buraya gelen göçebe toplumların yanlarında getireceği kaplardan olamayacağı açıktır. Dolayısıyla, Suluin'in kuzeyinde bulunan Bademağacı, Höyücek gibi höyük yerleşmeleriyle hatta daha uzaktaki Ege ve Marmara Bölgesi yerleşimleriyle ilişkilerin kurulmasında, çanak-çömlek parçalarının bize önemli bilgiler vereceğini düşünmekteyiz.

Her ne kadar Kalkolitik tabakalarda kazılar devam ediyor olsa da, yontmataş işçiliğinin halen tercih edilen bir teknoloji olduğu görülmektedir. Suluin Mağarası kazılarında ortaya çıkan yontmataş malzeme, Paleolitik ve Epi-paleolitik çağlarda olduğu gibi, tipolojik açıdan oldukça zengin bir çeşitlenme göstermektedir. Yontmataş işçiliğinde bölgenin yerel kayacı olan radyolaritten üretim ön plandadır. Bu tür hammaddeden yapılan yongalama işlemlerinin mağara içinde gerçekleştirildiği ele geçen teknolojik parçalardan anlaşılmaktadır. Bununla birlikte bölgeye yabancı olan obsidiyen ve kaliteli çakmaktaşıdan yapılmış yontmataş malzeme de Suluin Mağarası dolguları içinden ele geçirilmektedir. Bu tür malzemenin mağaraya ithal yolla gelmiş olduğu çok açıktır. Zira obsidiyen ve bölgeye yabancı çakmaktaşıdan yapılmış ürünler arasında çekirdekler ve teknolojik parçalar yok denecek kadar azdır. Bu ise obsidiyen ve çakmaktaşı gibi hammaddelerin mağaraya ithal edilmiş olduğunun göstergesidir. Büyük olasılıkla obsidiyen ve çakmaktaşı parçalar ya mağaraya işlenmiş olarak ya da hazırlanmış çekirdekler halinde getiriliyordu. Bu durum Suluin Mağarası sakinlerinin, en azından obsidiyen malzemenin dolayısıyla, Orta Anadolu ile küçük çaplı ticari ilişkiler kurduklarını gösterir. "Suluin Mağarası Protohistorik Seviyelerinin Yontmataş Malzemesi" konulu bir doktora çalışması, Suluin insanların sosyal davranışları, yaşam biçimleri ve ekonomileri (tarımsal ve ticari) hakkında önemli bilgilerin elde edilmesine katkı sağlayacaktır.

Suluin Mağarası'nın Pleistosen seviyelerinde de çok zengin yontmataş kültürlerin saptanacağı kuvvetle ümit edilmektedir. Bu seviyelere ulaşılmalarıyla avcı-toplayıcı yaşam biçiminden, yerleşik hayata geçiş aşamasına ilişkin daha somut verilere ulaşılmaları en büyük beklentilerimiz arasında bulunmaktadır.

Sonuç itibarıyla mağara cenneti olarak kabul edilen ülkemizde, sayıca az olan mağara kazılarına yeni bir mağara kazısının eklenmesinin, özellikle Akdeniz Bölgesi prehistoryasına yeni ve önemli katkılar sağlayacağı düşüncesindeyiz.

Although the excavations still continue in the Chalcolithic layers, it is clearly seen that knapping is still the preferred technology. Chipped stone materials, uncovered in Suluin Cave, display a rich variety in typology, as in the Paleolithic and Epi-paleolithic periods. Production from radiolarite, a local rock, is the most abundant in knapping. Uncovered technological pieces would indicate that flaking from these raw materials was carried out actually inside the cave. Materials from obsidian and high quality flint, not local to the region, are also uncovered at Suluin Cave and are clearly must have been imported. In any case, cores and technological pieces from obsidian and flint are negligible in quantity. It is possible found obsidian and flint pieces were brought to the cave either as worked or prepared cores. Thus, due to presence of obsidian, inhabitants of Suluin Cave must have established commercial relations with Central Anatolia. A doctoral dissertation on the "chipped stone materials from the protohistoric layers of Suluin Cave" will shed light on the social behavior, lifestyle and economies (agricultural and trade) of Suluin inhabitants.

It is strongly expected we will uncover rich chipped stone cultures in the Pleistocene layers of Suluin Cave. One of our major goals when we reach those layers will be obtaining solid evidence regarding the transition from hunter-gatherers to a more sedentary life.

Consequently, we think that future cave excavations in Turkey, a country with a wealth of caves, will contribute greatly to not only prehistory in general, but particularly that of the Mediterranean region.